

Λυκόφως και λυκαυγές:

Η τελική φάση της έκρηξης του ηφαιστείου, στη Σαντορίνη, ξεκίνησε με την εκτόξευση άσπρης στάχτης, πυκνής και σε τεράστιες ποσότητες. Μετά, η γη άρχισε να τραντάζεται και να σειέται. Κι έπειτα ήρθε η έκρηξη, που συνοδεύτηκε από τρομακτικό κρότο. Το ηφαίστειο σχίστηκε στα δύο, η πυρακτωμένη λάβα εκτοξεύτηκε με γιγάντια δύναμη κι έσπρωξε την κορφή του να γκρεμιστεί στο θαλάσσιο βάραθρο.

Η λάβα σκέπασε κάθε ζωή και στην Κρήτη, σκέπασε την Κνωσό, τη Φαιστό, τα Μάλια, τις πόλεις όλες. Η μινωική Κρήτη χάθηκε για πάντα. Οι ακτές της Μεσογείου χτυπήθηκαν αλύπητα. Η ιερή πανσέληνος Πασιφάη, το μισοφέγγαρο Αριάδνη, η πάναγνη θεά Ευρώπη, η παρθένα Βριτόμαρτις πέρασαν στις μυθολογίες των επιγόνων, που τις έδωσαν την ανθρωποκεντρική μορφή της τσαχπινιάς, της λαγνείας και του έρωτα στην αξεπέραστη ελληνική μυθολογία.

Η σαρωτική καταστροφή δημιούργησε αλυσιδωτές αντιδράσεις καθώς οι Κεφτί χάθηκαν από τις θάλασσες. Η θεομηνία καμιά γωνιά δεν άφησε απείραχτη και οι κάτοικοι των παραλίων δέχτηκαν τη συμφορά ως αποτέλεσμα της οργής των θεών. Οργή, για ποιο λόγο; Αιώνες αργότερα, η μυθοπλαστική φαντασία δημιούργησε κάμποσους. Όταν, όμως, όλα ησύχασαν, όταν η νέα τάξη πραγμάτων αποκαταστάθηκε στη Μεσόγειο, όλα ήταν διαφορετικά.

Σήμερα, ξέρουμε πως την ώρα της έκρηξης φυσούσε βορειοδυτικός άνεμος. Η θεομηνία πήρε την κατεύθυνση προς την Κεντρική και Ανατολική Κρήτη, που χτυπήθηκαν ανεπανόρθωτα. Ο άνεμος αυτός, αν και ανίσχυρος ν' αποτρέψει τον αφανισμό που σκόρπισαν τα παλιρροϊκά και ωστικά κύματα, μετρίασε τις επιπτώσεις από τη στάχτη και τη λάβα σε ό,τι βρισκόταν στα δυτικά και στα βόρεια του ηφαιστείου.

Προσωρινά, τα μυκηναϊκά κέντρα γλίτωσαν με όχι ανεπανόρθωτες ζημιές και βρήκαν έδαφος ν' αναπτυχθούν περισσότερο. Όμως, η κατάρα της συμφοράς σφράγισε τη μοίρα της Κρήτης για πολλά χρόνια.

Η καμένη γη δεν είχε δύναμη να καρποφορήσει, καθώς η ηφαιστειακή στάχτη μεταβλήθηκε σ' ένα θανατηφόρο στρώμα πάχους σαράντα εκατοστών και σκέπασε τα πάντα. Τα νερά δηλητηριάστηκαν. Τα ζώα δεν έβρισκαν νερό και τροφή και πέθαιναν αβοήθητα. Οι Μινωίτες που επέζησαν, μόνο μια λύση είχαν να επιλέξουν, αν ήθελαν να επιβιώσουν: Τη μετανάστευση. Ιστορικές παραδόσεις και αρχαιολογικά ευρήματα μιλούν για μια έξοδο απελπισίας, που έγινε κατά κύματα. Ο πληθυσμός διασκορπίστηκε στη Μικρά Ασία, στη Βόρεια Συρία και στην Παλαιστίνη, όπου ιδρύθηκαν αποικίες. Άλλοι κατέφυγαν στην Αττική και στην Πελοπόννησο...

Πολλά χρόνια αργότερα, όταν η δύναμη της φύσης νίκησε το θανατικό, η Κρήτη εμφανίζεται να ξανακατοικείται. Κάποια μινωικά κέντρα ξαναχτίστηκαν, άλλα έμειναν έρημα για πάντα. Στην Κνωσό, τα κτίρια ορθώθηκαν πάλι, σηματοδοτώντας τη Μεταανακτορική Περίοδο, τα χρόνια, δηλαδή, μετά το 1650 κι ως το 1100 π.Χ.

Η παρουσία της γραφής «γραμμική Β», κάποια μυκηναϊκά στοιχεία στην αρχιτεκτονική και στην κεραμική και κάποιες άλλες διαφοροποιήσεις πείθουν πως πρόκειται για μια νέα δυναστεία με αχαϊκή - μυκηναϊκή προέλευση, που εκμεταλλεύτηκε τις περιστάσεις για να εγκατασταθεί.

«Στην Κρήτη που ερημώθηκε», λέει ο Ηρόδοτος στο κεφάλαιο 171 του βιβλίου Ζ' της Ιστορίας του, «ήρθαν και κατοίκησαν άλλοι άνθρωποι και κυρίως Έλληνες». Και συμπληρώνει: «Τρεις γενιές μετά τον θάνατο του Μίνωα, συνέβησαν τα Τρωικά».

Στη συνείδηση των αρχαίων Ελλήνων, η στενή σχέση της Αθήνας με την Κρήτη ήταν παλιά υπόθεση που είχε ξεκινήσει πολύ πριν από την εποχή του Μινώταυρου και του Θησέα. Πριν καν υπάρξουν Αθηναίοι, πολύ πριν να δημιουργηθεί η ίδια η Αθήνα. Μόνο που οι Κρήτες ταυτίζονταν με τους Ατλαντες σαν απόηχος της εισβολής στον Ελλαδικό χώρο των Λαών της Θάλασσας, ένας από τους οποίους ήταν οι Pelest, οι γνωστοί μας από την Παλαιά Διαθήκη Φιλισταίοι που κάποια στιγμή εξόρμησαν από την Κρήτη.

Νωρίτερα, στα 1400 π.Χ., μια μεγάλη πυρκαγιά αποτέφρωσε το παλάτι της Κνωσού κι έβαλε τέλος στην κρητική παρουσία ως μεγάλης δύναμης στο Αιγαίο. Τον ίδιο καιρό, γύρω στα 1400 π.Χ., τα μυκηναϊκά κέντρα άρχισαν να οχυρώνονται με ισχυρά τείχη. Η μυθολογία μας λέει «τι έγινε».

Πέρασμα στην αχαϊκή γενιά:

Φεύγοντας για τη Σικελία, στην αναζήτηση του φυγάδα Δαίδαλου, ο Μίνωας αποκόπηκε από την Κρήτη. Άλλωστε, και η ίδια η Κρήτη αποκόπηκε από τον αυτόνομο μυθολογικό της κύκλο κι εντάχθηκε στον αχαϊκό: Ο γιος του Μίνωα, Δευκαλίων, μοιάζει γνήσιος Αχαιός ήρωας.

Είχε μετάσχει στο κυνήγι του Καλυδώνιου Κάπρου (βλ. [**Πατριδογνωσία**] «**Ιστορία Αιτωλίας και Ακαρνανίας: Το κυνήγι του κάπρου**

») και ήταν ένας από τους Αργοναύτες που ακολούθησαν τον Ιάσονα στην Κολχίδα. Δικαιωματικά, όταν μαθεύτηκε ο θάνατος του Μίνωα στη Σικελία, ο Δευκαλίων έγινε βασιλιάς της Κρήτης. Και ήταν εξ αγχιστείας απόγονος του πρώτου Δευκαλίωνα (του πατέρα του Έλληνα): Ο θετός παππούς του, ο Αστέριος, κρατούσε από τη γενιά του Δευκαλίωνα και του Έλληνα.

Ως βασιλιάς, ο Δευκαλίων φρόντισε να εξασφαλίσει συμμαχίες. Παρέκαμψε το γεγονός ότι ο Αθηναίος Θησέας είχε σκοτώσει τον Μινώταυρο και είχε κλέψει κι εγκαταλείψει την αδελφή του Αριάδνη και φρόντισε να γνωριστεί ο πια βασιλιάς της Αθήνας με τη Φαίδρα. Η οποία, κατά την εκδοχή αυτή του μύθου, δεν ήταν αμαζόνα αλλά αδελφή του, γνήσια κόρη του Μίνωα (βλ. [**Πατριδογνωσία**] «**Ιστορία της Αττικής**»): Ιππόλυτος και Φαίδρα). Πραγματικά, ο Θησέας παρηγορήθηκε στην αγκαλιά της Φαίδρας. Απέκτησαν και δυο παιδιά, τον Ακάμαντα και τον Δημοφώντα.

Η συμμαχία δεν του βγήκε σε καλό, αφού, όπως αναφέρθηκε ήδη, ο Θησέας έκανε απόβαση στην Κρήτη και τον σκότωσε. Ο γιος του, Ιδομενέας, τον διαδέχτηκε στον θρόνο. Αυτός ήταν πια γνήσιος Αχαιός. Ήταν όμορφος άντρας, απέκτησε έμπιστο και κολλητό του τον Μηριόνη (γιο ενός νόθου αδελφού του) και πήγε αυτοπροσώπως να ζητήσει το χέρι της Ωραίας Ελένης στη Σπάρτη. Συγκαταλεγόταν ανάμεσα στα φαβορί αλλά τελικά εκείνη προτίμησε τον Μενέλαο.

Ο Ιδομενέας παρηγορήθηκε παίρνοντας γυναίκα του τη Μήδα (σημαίνει αρχόντισσα κι ανήκει στον μινωικό μυθολογικό κύκλο) κι απέκτησε γιους και μια κόρη. Έγινε φίλος με τον Μενέλαο και πολλές φορές φιλοξενήθηκε στο μυκηναϊκό παλάτι της Σπάρτης. Όταν ο Πάρις έκλεψε την Ωραία Ελένη, ο Ιδομενέας ήταν πια μεσόκοπος αλλά τήμησε τον όρκο του κι έσπευσε να συνδράμει τους Αχαιούς στην εκστρατεία στην Τροία.

Πριν να φύγει, άφησε θρόνο, γυναίκα και παιδιά στη φύλαξη του θετού γιου του, Λεύκου, γνήσιου γιου του χάλκινου Τάλου. Η μητέρα του Λεύκου ντρεπόταν που έκανε έρωτα με το χάλκινο θηρίο και είχε εγκαταλείψει το μωρό στα βουνά. Εκεί το ανακάλυψε ο Ιδομενέας, το πήρε κοντά του, του έδωσε το όνομα Λεύκος και το ανέθρεψε. Είχε την κρυφή ελπίδα να δει τον Λεύκο άντρα της κόρης του.

Η κατοπινή φονική δράση του Λεύκου, σε συνδυασμό με το όνομά του εύκολα μπορεί να συνδυαστεί με την καταστροφική στάχτη του ηφαιστείου που έπληξε την Κρήτη. Συνηγορεί σ' αυτό και το όνομα του πατέρα του καθώς Τάλως δεν λεγόταν μόνο ο χάλκινος γίγαντας (που προστάτευε την Κρήτη και του οποίου ο χαμός συνέπεσε με την καταστροφή της) αλλά και ένας ανιψιός του Δαίδαλου, εφευρέτης του κεραμικού τροχού, του πριονιού κι άλλων εργαλείων (κι ο Δαίδαλος έγινε η μυθολογική αφορμή να χαθεί στη Σικελία ο Μίνωας).

Με αχώριστο σύντροφό του τον Μηριόνη, ο Ιδομενέας εξόπλισε ογδόντα πλοία, τα φόρτωσε με στρατό από την Κνωσό, τη Φαιστό, τη Γόρτυνα, τη Λύκτο, τη Μίλητο, τη Λύκαστο κι άλλες πόλεις της επικράτειάς του και μετείχε στον Τρωικό πόλεμο, όπου ανδραγάθησε. Ο αρχηγός Αγαμέμνων τον τιμούσε ιδιαίτερα. Το ίδιο και τον Μηριόνη που είχε σκοτώσει πάμπολλους Τρώες.

Το πραξικόπημα του Λεύκου:

Τον ίδιο καιρό, στο βασίλειο του Ιδομενέα, στην Κρήτη, συνέβαιναν πολλά και τραγικά. Ήταν τότε που ο Ναύπλιος τριγύριζε στα παλάτια των Αχαιών και προσπαθούσε να ρίξει τις γυναίκες των ηγετών στις αγκαλιές εραστών, για να εκδικηθεί τον (εξαιτίας συνωμοσίας του Οδυσσέα που τον μισούσε) θάνατο του γιου του, Παλαμήδη, στην Τροία. Στην Κνωσό, θέλησε να κάνει το ίδιο και με τη Μήδα αλλά δεν τα κατάφερε. Μπόρεσε όμως να πείσει τον Λεύκο να σφετεριστεί το βασίλειο που ο Ιδομενέας του εμπιστεύτηκε.

Η Μήδα κατάλαβε έγκαιρα τις προθέσεις του Λεύκου, άρπαξε την κόρη της κι έσπευσε στο ναό της Αθηνάς να κρυφτεί. Ο Λεύκος, αφού πρώτα σκότωσε τους γιους του Ιδομενέα, μπήκε στον ναό κι έσφαξε μάνα και κόρη. Οι πόλεις αντιστάθηκαν. Δέκα όμως από αυτές

υπέκυψαν. Ο Λεύκος τις έθεσε κάτω από την εξουσία του.

Όταν πάρθηκε από τους Αχαιούς η Τροία, ο Ιδομενέας, έχοντας πάντα μαζί του τον Μηριόνη, ξεκίνησε να επιστρέψει στην Κρήτη. Στ' ανοιχτά, τους βρήκε μεγάλη φουρτούνα. Ο Ιδομενέας παρακάλεσε τον Ποσειδώνα να τους σώσει κι υποσχέθηκε να του θυσιάσει το πρώτο ζωντανό πλάσμα που θα συναντήσει φτάνοντας στο νησί του. Μυθολογική αδεία, αυτός ήταν ένας από τους γιους του. Δεν του έκανε καρδιά να τον θυσιάσει.

Με το στρατό του κι έπειτα από πολλές φονικές μάχες, ο Ιδομενέας κατόρθωσε να κυριεύσει τις δέκα πόλεις που ο Λεύκος εξουσίαζε. Αιχμαλώτισε και τον ίδιο τον Λεύκο, τον τύφλωσε και μπήκε στην Κνωσό νικητής και τροπαιούχος.

Ο Ποσειδών όμως δεν του συγχώρησε την αθέτηση της υπόσχεσής του. Έπεσε μεγάλο θανατικό στο νησί. Είτε επειδή ο Ιδομενέας κατάλαβε τι γινόταν και θέλησε να θυσιάσει το παιδί του κάνοντας τους Κρητικούς να αγανακτήσουν με την απονιά του είτε επειδή έμαθαν οι Κρητικοί την αθέτηση της υπόσχεσης, επαναστάτησαν κι έδιωξαν τον βασιλιά. Ο Ιδομενέας βρέθηκε να ταξιδεύει με τους δικούς του στη θάλασσα. Στ' ανοιχτά, συναντήθηκε με τον στόλο του Λοκρού Αίαντα που ακόμα προσπαθούσε να γυρίσει στην πατρίδα του. Ο Αίας χάθηκε αλλά οι Λοκροί και οι Κρητικοί έγιναν αδελφικοί φίλοι. Έπιασαν στην Καλαβρία (στη Νότια Ιταλία) και ίδρυσαν αποικία. Τους είπαν Σαλεντίνους, επειδή η φιλία των δύο λαών (Κρητικών και Λοκρών) σφυρηλατήθηκε στη θάλασσα (in salo).

Οι Κρητικοί των ιστορικών χρόνων, όμως, διαφωνούσαν με την εκδοχή του εκπατρισμού κι έδειχναν κάποιους τάφους στα περίχωρα της Κνωσού. Βεβαίωσαν ότι ανήκουν στον Ιδομενέα και στον Μηριόνη. Το πιστοποιούσε και ένα χαραγμένο επίγραμμα που έγραφε:

«Κνωσίου Ιδομενήος όρα τάφον, αυτάρ εγώ τοι

πλησίον ίδρυμαι, Μηριόνης ο Μόλου».

Πορεία προς την αλλαγή:

Η αρχαιολογική και η ιστορική έρευνα έχουν εντοπίσει μετακινήσεις πληθυσμών στο νησί που χρονολογούνται στην κρίσιμη περίοδο. Οι κατοικημένες παραλίες της Νότιας Κρήτης άρχισαν να εγκαταλείπονται γύρω στα 1200 π.Χ. (εποχή του Τρωικού πολέμου) χωρίς απαραίτητα η εγκατάλειψη να είναι αποτέλεσμα καταστροφής. Την ίδια ώρα, έρημα κέντρα της άλλοτε κραταιάς μινωικής εποχής ξεκίνησαν να κατοικούνται πάλι. Είναι η εποχή της σταδιακής κατάρρευσης των μυκηναϊκών κέντρων που όμως μόνο ως απόηχος μακρινός έφτανε στην Κρήτη.

Περίπου εβδομήντα χρόνια αργότερα, γύρω στα 1130, σημειώθηκε άφιξη ξένων μεταναστών, προσφύγων ίσως από τα πια ολοκληρωτικά κατεστραμμένα μυκηναϊκά κέντρα. Είτε οι παλιοί που ίσως εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους είτε οι νεοφερμένοι, ίδρυσαν νέους οικισμούς σε ορεινές και απομονωμένες τοποθεσίες στο ανατολικό τμήμα της Κεντρικής Κρήτης (Καβούσι, ακρόπολη Γόρτυνας κ.λπ.). Ταυτόχρονα, η ντόπια παραγωγή και αρχιτεκτονική δέχτηκαν ξένα στοιχεία, ενώ στο νησί βρέθηκαν πόρπες και περόνες με προέλευση την Αδριατική και δαχτυλίδια ή σκουλαρίκια με τεχνοτροπία Κεντρικής Ευρώπης. Κατά την αρχαιολόγο Μαρία Θεοχάρη, ο εμπορικός δρόμος που ακολούθησαν τα προϊόντα αυτά για να φτάσουν ως την Κρήτη, περνά από τη Στερεά Ελλάδα.

Στα επόμενα χρόνια, τα κρητικά στοιχεία της τέχνης υποχώρησαν, τα ξενόφερτα πλήθυναν, ο πολιτισμός πέρασε σταδιακά στην Πρωτογεωμετρική φάση. Ως τα 1000 π.Χ., η αλλαγή είχε ολοκληρωθεί.

Λευκό, κόκκινο και μαύρο:

Στο κείμενο για την Ατλαντίδα (βλ. [**Προϊστορία – Αρχαιότητα**] «**Αναζητώ ντας την χαμένη Ατλαντίδα**»)

αναφέρεται η σημασία των χρωμάτων (λευκό, κόκκινο και μαύρο) στη μυθολογία αλλά και

στην οντότητα του νησιού καθώς και στις ομοιότητές του με τη Ατλαντίδα: Οι πέτρες του τείχους που προστάτευαν τη μυθική πολιτεία ήταν άσπρες, μαύρες και κόκκινες, όπως αναφέρει ο Κριτίας. Πολλοί όμως υποστήριξαν πως δεν επρόκειτο για τείχη αλλά για εσωτερικές πλευρές κρατήρα ηφαιστείου. Αυτό που ονομάζουν καλντέρα και φαίνεται ανάγλυφο στη Θήρα: Άσπρη στάχτη, μαύρη λάβα, κόκκινα οξειδία του σιδήρου.

Κόκκινο, μαύρο κι άσπρο, άλλωστε, είναι τα χρώματα της προϊστορικής Θήρας, όπως για παράδειγμα τα ζωγραφισμένα χελιδόνια σε αγγείο που βρέθηκε εκεί. Το άσπρο, το μαύρο και το κόκκινο στα τείχη της καταποντισμένης πολιτείας παραπέμπουν και στα χρώματα των τοιχογραφιών με τους ταύρους που τόσο τιμούσαν οι Μινωίτες στην Κρήτη. Αυτά τα χρώματα της καταστροφής και του θρύλου παρουσιάζονται ανάγλυφα και στη μυθολογία που σχετίζεται με τον Μίνωα και τους άμεσους απογόνους του:

Ήταν ο Γλαύκος, μικρός γιος του Μίνωα, που παίζοντας, ξέφυγε από την προσοχή των δικών του, έπεσε μέσα σε ένα πίθο με μέλι και πνίγηκε. Όταν ένιωσαν την απουσία του, άρχισαν όλοι το ψάξιμο. Μάταια. Δεν μπορούσαν να τον βρουν. Ο Μίνωας ζήτησε τη βοήθεια του ουρανού. Οι Κουρήτες (νεαροί ιερείς του Δία που εκτελούσαν θορυβώδη όργια χτυπώντας τις ασπίδες μεταξύ τους και χορεύοντας με πολλή φασαρία και που κατάντησαν να λατρεύονται ως δαίμονες και να συγχέονται με τους Κορύβαντες και τους Ιδαίους Δακτύλους) ή ο θεός Απόλλωνας έπαιξαν με τον πόνο του.

Του είπαν πως τον μικρό εξαφανισμένο θα μπορούσε να τον βρει εκείνος που θα έκανε την πιο σωστή παρομοίωση σε σχέση με τον σημαδεμένο ταύρο του: Ήταν ένας μαγικός ταύρος που το πρωί είχε τρίχωμα λευκό, το μεσημέρι κόκκινο και το βράδυ μαύρο. Ένας μάντης από το Άργος, ο Πολύιδος, του είπε για τον ταύρο του ότι μοιάζει με μούρο: Άγουρο (το πρωί) είναι άσπρο, μετά (το μεσημέρι) γίνεται κόκκινο και πια ώριμο (το βράδυ) είναι μαύρο.

Ο Μίνωας κατάλαβε πως βρήκε τον άνθρωπό του. Πήρε τον Πολύιδο στην Κνωσό και τον έβαλε να ψάξει τον μικρό. Ο Πολύιδος παρατήρησε ένα θαλασσοπούλι να κόβει βόλτες πάνω από τη στεριά κι ένιωσε ότι ο μικρός είχε πνιγεί αλλά όχι στη θάλασσα. Κατέβηκε στα υπόγεια με τις αποθήκες κι άρχισε να ψάχνει. Χιλιάδες πίθοι βρίσκονταν εκεί, άλλοι με λάδι, άλλοι με κρασί.

Την απορία του την έλυσε μια κουκουβάγια που βρέθηκε στον χώρο, κυνηγώντας μέλισσες. Ζήτησε να του πουν, πού βρίσκονταν οι πίθοι με το μέλι. Ο μικρός Γλαύκος εντοπίστηκε. Φυσικά, ήταν νεκρός. Ο Μίνωας δεν απελπίστηκε. Τόση φασαρία, σκέφτηκε, δεν μπορούσε

να είχε γίνει μόνο και μόνο για να βρουν ένα πτώμα.

Απέθεσε το νεκρό παιδί του σε ένα μεγάλο μνήμα κι έβαλε και τον Πολύιδο μέσα. Του είπε πως δεν επρόκειτο να τον αφήσει να βγει, αν πρώτα δεν ανάσταινε τον γιο του. Ο Πολύιδος βρέθηκε μπροστά στα δύσκολα. Ανάσταση νεκρού δεν είχε στο ενεργητικό του. Κι επιπλέον, ένα φίδι χώθηκε στο μνήμα κι άρχισε να κινείται προς το πτώμα. Ο Πολύιδος βρήκε μια πέτρα και το σκότωσε. Έκπληκτος, είδε να έρχεται άλλο φίδι κρατώντας βότανα στο στόμα του. Τα απέθεσε πάνω στο πεθαμένο φίδι κι αμέσως αυτό ζωντάνεψε. Έφυγαν και τα δυο, αφήνοντας τα βότανα στο μνήμα. Ο Πολύιδος τα πήρε και τα έβαλε πάνω στο σώμα του μικρού Γλαύκου που «φυσικά» αναστήθηκε.

Ο Μίνωας δεν είχε λόγια να ευχαριστήσει τον μάντη. Του υποσχέθηκε χίλια δώρα αλλά δεν τον άφηνε να φύγει, αν πρώτα δεν διδασκε στον Γλαύκο την τέχνη του. Θέλοντας και μη, ο Πολύιδος έφαγε χρόνια της ζωής του μαθαίνοντας στον νεαρό την μαντική τέχνη. Κάποτε, η διδασκαλία τελείωσε. Ο Μίνωας ευχαρίστησε τον Πολύιδο, τον φόρτωσε με ακριβά δώρα κι έβαλε τον Γλαύκο να τον ξεπροβοδίσει ως το πλοίο. Την τελευταία στιγμή, ο δάσκαλος είπε στον μαθητή του:

«Φτύσε μέσα στο στόμα μου».

Ο Γλαύκος πειθάρχησε. Την ίδια στιγμή, είχε ξεχάσει όλα όσα είχε μάθει. Όπως με τον καιρό ξεχάστηκε και η ίδια η Κνωσός κι έμεινε μόνο η ανάμνησή της σαν παραμύθι. Θα περνούσαν τρεις χιλιάδες χρόνια, ώσπου η ανθρωπότητα να μάθει ότι το παραμύθι απηχούσε αληθινή ιστορία, στολισμένη με μυθικά στοιχεία.

Ο χαμός του Κατρέα:

Αν όμως ο Γλαύκος γλίτωσε τον χαμό, οι υπόλοιποι από τους απογόνους του Μίνωα χάθηκαν σκορπισμένοι στους πέντε ανέμους της ξενιτιάς. Ο Κατρέας, γιος του Μίνωα κι αυτός, είχε παιδιά τέσσερα κορίτσια κι ένα αγόρι: Τις Αερόπη, Κλυμένη, Απημοσύνη και τον

Αλθαιμένη. Ένας χρησμός είχε προβλέψει ότι ο Κατρέας θα θανατωθεί από παιδί του ή εγγόνι του. Ο Αλθαιμένης και η Απημοσύνη έφυγαν στη Ρόδο για να μην γίνουν ακούσιοι δολοφόνοι του πατέρα τους.

Η Κλυμένη και η Αερόπη έμειναν στην Κρήτη αλλά απέκτησαν παράνομους ερωτικούς δεσμούς με μέλη της βασιλικής φρουράς. Ο Κατρέας τις παρέδωσε στον Ναύπλιο να τις πνίξει στη θάλασσα. Αντί γι' αυτό, ο Ναύπλιος τις πήρε μαζί του στην Αργολίδα, παντρεύτηκε την Κλυμένη κι έδωσε την Αερόπη σύζυγο στον Πλεισθένη, τον γιο του Ατρέα. Μυθολογική αδεία, η Κλυμένη γέννησε τον Παλαμήδη και η Αερόπη τον Αγαμέμνονα και τον Μενέλαο (ως νεότερος αδελφός του Ιδομενέα, ο Κατρέας «πρέπει» να ήταν σύγχρονος κι όχι παππούς των τριών ηρώων).

Στη Ρόδο, ο Ερμής είδε την Απημοσύνη και την ερωτεύτηκε. Δεν μπορούσε να τη φτάσει στο τρέξιμο και της έστησε παγίδα. Έστρωσε τομάρια ζώων στο πέρασμά της, εκείνη τα πάτησε, γλίστρησε και βρέθηκε στην αγκαλιά του. Διηγήθηκε την περιπέτειά της στον Αλθαιμένη που δεν την πίστεψε. Ως αυστηρός αδελφός, την άφησε στον τόπο.

Μόνος κι έρημος στην Κρήτη, ο Κατρέας αποφάσισε να γυρέψει τα παιδιά του στη Ρόδο. Το πλοίο έφτασε νύχτα στο νησί. Οι ντόπιοι νόμισαν πως τους ρίχνονται πειρατές κι άρπαξαν τα όπλα. Μπροστάρης ήταν ο Αλθαιμένης που πρώτον απ' όλους είδε τον Κατρέα. Μέσα στο σκοτάδι, δεν τον αναγνώρισε. «Φυσικά», τον σκότωσε. Ο χρησμός είχε επαληθευτεί, όπως παλιότερα με τον Αργείο Ακρίσιο που σκοτώθηκε από τον εγγονό του, Περσέα.

Όταν ο Αλθαιμένης κατάλαβε, τι είχε κάνει, ήταν αργά. Βρήκε ένα άνοιγμα, πέρασε μέσα από αυτό στα βάθη της γης κι εξαφανίστηκε, όπως σε άλλη στιγμή ο Αμφιτρώων.

Η θυσία της Ακάλλης:

Κόρη του Μίνωα ήταν και η Ακάλλη, τόσο όμορφη, ώστε την ερωτεύτηκαν και κοιμήθηκαν μαζί της δυο θεοί: Ο Απόλλων στον οποίο γέννησε τον Νάξο, κι ο Ερμής στον οποίο έκανε

τον Κύδωνα. Υπάρχουν πάμπολλες παραλλαγές που φέρουν την Ακάλλη μητέρα επώνυμων ηρώων, οικιστών πολλών νησιών και πόλεων (όλων με προέλευση τη μινωική Κρήτη). Αλλά υπάρχει και η αρκαδική εκδοχή που αναφέρει ότι ο Κύδων, όπως κι ο Γόρτυς κι ο Κατρέας, ήταν παιδιά του Τεγεάτη και βρέθηκαν στην Κρήτη, ιδρυτές και επώνυμοι των πόλεων Κυδωνία (στα Χανιά), Γόρτυνα και Κατρέας.

Όπως και να έχει, ο Κύδων απέκτησε κόρη, την Ευλιμένη, που την είχε υποσχεθεί για γυναίκα του ήρωα Άπτερου. Όμως, η Ευλιμένη είχε κρυφό δεσμό με άλλον τοπικό ήρωα, τον Λύκαστο. Ήταν και οι γειτονικές στην Κυδωνία πολιτείες που επαναστάτησαν εναντίον του Κύδωνα. Ο σχετικός χρησμός του είπε ότι θα επιβαλλόταν στις γειτονικές πόλεις μόνο, αν θυσίαζε μια παρθένα. Ο Κύδων έβαλε κλήρο, ποια παρθένα θα θυσιαστεί, κι αυτός έλαχε στην κόρη του. Μόνο που η Ευλιμένη δεν ήταν παρθένα. Ο Λύκαστος μαρτύρησε τη σχέση τους, για να τη σώσει. Τα έκανε χειρότερα, καθώς η ντροπιασμένη έπρεπε να πεθάνει. Τη θυσίασαν κι ο Κύδων ζήτησε ν' ανοίξουν την κοιλιά της να δουν αν στ' αλήθεια ήταν έγκυος. Ήταν. Ο Άπτερος, που περίμενε να την παντρευτεί, ένωσε προσβλημένος. Έστησε καρτέρι στον αντεραστή του, Λύκαστο, και τον σκότωσε. Μοιραία, έπρεπε να φύγει από το νησί. Πήγε στη Λυκία, χώρα που πρόθυμα φιλοξενούσε εξόριστους από την Κρήτη.

Ο Μίλητος και το χρυσό σκυλί:

Ο Μίλητος ήταν εγγονός του Μίνωα. Τον θεωρούσαν γιο της Ακάλλης και του Απόλλωνα αλλά υπήρχαν κι άλλοι που πίστευαν ότι ήταν γιος του Ευξάντιου, του γιου εκείνου που ο Μίνωας απέκτησε με την βασίλισσα της Τζιας, Δεξιθέα. Μια πιο συντηρητική εκδοχή αναφέρει ότι ο Μίλητος ήταν γιος του Αστέριου, θετού πατέρα του Μίνωα και του Σαρπηδόνα. Οι οποίοι Μίνωας και Σαρπηδών ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για την καρδιά του Μίλητου. Ο ωραίος νεαρός προτίμησε τον Σαρπηδόνα.

Τ' αδέρφια τσακώθηκαν άγρια για την κατοχή του νεαρού, τσακώθηκαν και για την εξουσία. Την εξουσία την πήρε ο Μίνωας. Τον Μίλητο ο Σαρπηδών. Νύχτα το έσκασαν οι δυο εραστές από την Κρήτη και βρέθηκαν στην Καρία. Εκεί, ο Μίλητος έκτισε πόλη και της έδωσε το όνομά του. Και παντρεύτηκε. Απέκτησε γιο τον Καύνο, οικιστή κι αυτόν ομώνυμης πόλης, και κόρη την Βυβλίδα.

Είτε ο Καύνος ερωτεύτηκε παράφορα την αδελφή του είτε η Βυβλίδα αγάπησε με πάθος τον Καύνο. Στη δεύτερη περίπτωση, η ερωτευμένη κόρη εξομολογήθηκε στον αδελφό της το ανόσιο πάθος της κι αυτός έφυγε αποτροπιασμένος. Στην πρώτη, έφυγε για να μην αμαρτήσει. Πήγε στη χώρα των Λελέγων κι έκτισε την πόλη Καύνο (παράλια πόλη της Καρίας). Η Βυβλίδα αυτοκτόνησε.

Ακόμα ένα ήρωας της Κρήτης, ο Πανδάρειος είχε άσχημο τέλος. Έκλεψε από τον ναό του Δία τον χρυσό σκύλο που ο Ήφαιστος είχε φτιάξει κι έκανε τον ανήξερο. Ο Ερμής εντόπισε τον σκύλο και τον ξανάβαλε να φυλάει τον ναό, ενώ ο Δίας πέτρωσε τον Πανδάρειο και σκότωσε τη γυναίκα του.

Τελικά, απ' όλους τους σχετικούς με τον Μίνωα και τους απογόνους του ήρωες και ηρωίδες, ο μόνος που δεν είχε κακό τέλος ή τέλος στην ξενιτιά ήταν ο Κύδων. Η Κυδωνία όμως ήταν και η μινωική πόλη που εξακολουθούσε να ανθεί στα ιστορικά χρόνια, τουλάχιστον ως την εποχή της ρωμαϊκής κατάκτησης.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 24.5.2010)